

معرفی کنجد رقم اولتان

Registration of Sesame (*Sesamum indicum*) Cultivar, Oltan

پدید آورندگان: ابراهیم فرخی، محمدرضا احمدی، مجید خیایوی،
اسماعیل محمدی، غلامحسین عرب و عباسعلی اندرخور

تاریخ دریافت: ۱۳۷۹/۸/۲۳

مقایسه میانگین‌ها به روش LSD این لاین در گروه A قرار گرفت. در آزمایش مقایسه عملکرد ملی نیز که از سال ۱۳۶۹ به مدت سه سال در سه منطقه کرج، ساری و مغان انجام شد، این رقم با تولید ۱۳۷۷ کیلوگرم دانه در هکتار بالاترین عملکرد را داشته و با آزمون دانکن در گروه A قرار گرفت (جدول ۱). تجزیه پایداری عملکرد به روش‌های ضریب تغییرات محیطی، ابرهاریت و راسل، این رقم را جزء ارقام پایدار نشان داد (فرخی و احمدی، ۱۳۷۵). آزمایش تحقیقی، ترویجی انجام شده در سال ۱۳۷۱ در مغان نیز برتری این رقم را نسبت به شاهد محلی نشان داد. مشاهدات مزرعه‌ای نشان می‌دهد که این رقم به بیماری بوته میری متحمل است.

گزارش معرفی این رقم در جلسه ۴۵۸ مورخ ۷۸/۶/۱۳ شورای عالی تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی مطرح و با نام اولتان (نام روستائی در مجاورت مرکز تحقیقات کشاورزی مغان) برای لاین مغان ۱۱ موافقت گردیده است.

لاین مغان ۱۱ حاصل انتخاب توده محلی کنجد مغان می‌باشد. انتخاب از توده محلی کنجد مغان از سال ۱۳۶۱ در مرکز تحقیقات کشاورزی مغان آغاز و اساس کار بر انتخاب لاین خالص یا انتخاب انفرادی استوار بود و سه مرحله را شامل می‌شد مرحله اول، انتخاب تک بوته از توده محلی کنجد مغان، مرحله دوم، ارزیابی مشاهده‌ای نتایج تک بوته‌ها و مرحله سوم انجام آزمایش‌های مقایسه عملکرد. پس از طی مراحل اول و دوم که چهار سال به طول انجامید، تعداد ۷۷ لاین انتخاب و در آزمایش‌های مقایسه عملکرد قرار گرفتند. پس از دو سال آزمایش مقایسه عملکرد مقدماتی ابتدا تعداد لاین‌ها به ۲۵ و سپس به ۱۲ کاهش یافت. در آزمایش مقایسه عملکرد مدت‌دار، ۱۲ لاین برتر همراه با دو شاهد به مدت سه سال مورد بررسی قرار گرفتند که لاین مغان ۱۱ با عملکرد ۱۵۳۶ کیلوگرم در هکتار و افزایش عملکردی معادل ۱۴۷/۵ درصد نسبت به شاهد محلی برتری نشان داد (فرخی و خیایوی، ۱۳۷۱، ۱۳۷۳). در

جدول ۱- ویژگی های زراعی و کیفی کبجد رقم اولتان

Table 1. Agronomic and qualitative characteristics of sesame cultivar Oltan

Location	مکان	Cultivar	رقم	Plant height (cm)	ارتفاع بوته	Seed yield (kg/ha ⁻¹)	عملکرد دانه	Oil content (%)	میان روغن	Oil yield (kg/ha ⁻¹)	عملکرد روغن	1000 Seed weight (gr)	وزن هزارانه	Duration (days)	طول دوره	Branching type	نوع شاخه بندی	No. pods/leaf axil	تعداد کیسول در محور برگ	No. carpels/pod	تعداد ردیف در کیسول
Moghan	مغان	Oltan		145.5		1929		55.15		1063.8		3.30		109		Branched		1		4	
		Local		145.2		1028		54.20		557.2		3.10		110		Branched		1		4	
Karaj	کرج	Oltan		148.5		1092		53.17		580.6		3.12		115		Branched		1		4	
		IS		135.0		609		55.84		340.1		2.30		95		Branched		1		4	
Sari	ساری	Oltan		143.5		1109		58.50		648.8		-		95		Branched		1		4	
		Dashnaz(Local)		139.6		559		53.30		297.9		-		98		Branched		1		4	

منابع مورد استفاده

- فرخی، ا. و احمدی، م. ر. ۱۳۷۵. تجزیه پایداری عملکرد کنگد در نیمه شمالی ایران. چکیده مقالات چهارمین کنگره علوم زراعت و اصلاح نباتات ایران. دانشگاه صنعتی اصفهان. صفحه ۱۵۵-۱۵۴.
- فرخی، ا. و خیاوی، م. ۱۳۷۱. معرفی لاین‌های برتر انتخابی از رقم محلی کنگد مغان. سمینار بررسی مسائل دانه‌های روغنی. تهران، صفحه ۶۰.
- فرخی، ا. و خیاوی، م. ۱۳۷۳. معرفی یک رقم جدید کنگد در مغان. اولین کنگره زراعت و اصلاح نباتات ایران، کرج. صفحه ۱۸۶.